

16. Теницька Н.Б. Структурні та чинники формування інтелектуального потенціалу / Н.Б. Теницька // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія «Економічні науки». – 2012. – Вип. 1(4). – Т. 3. – С. 219–223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/prpdaa/4_3/219.pdf.
17. Дядюн О.О. Інтелектуальний потенціал як фактор формування інтелектуального капіталу підприємства / О.О. Дядюн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/38_NIEK_2014/Economics/7_181325.doc.htm.
18. Згуровський М.З., Ільченко М.Ю. Основні проблеми та шляхи державної підтримки інноваційних процесів в Україні / М.З. Згуровський, М.Ю. Ільченко // Інвестиції та інноваційний розвиток. – 2008. – № 1. – С. 7– 11.
19. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс ; сокр. пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.
20. Томпсон А., Стрикленд Д. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии / А. Томпсон, Д. Стрикленд. – М. : Банки и биржи, Издательское объединение «ЮНИТИ», 1998. – 576 с.

УДК 338.24.01

Собко О.М.*кандидат економічних наук, доцент
Тернопільського національного економічного університету*

МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ЕФЕКТІВ КРЕАЦІЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА, ЗАБЕЗПЕЧЕНИХ РОЗВИТКОМ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

У статті досліджено теорію інтелектуального капіталу та доведено його вплив на креацію вартості підприємства в умовах нової парадигми. Визначено вектори удосконалення методики оцінки ефектів креації вартості підприємства, які виникають на основі функціонування індивідуального інтелектуального капіталу. Запропоновано систему узагальнюючих і часткових показників, які відображають вплив індивідуального інтелектуального капіталу на формування ефектів креації вартості підприємства. Обґрунтовано принципи побудови, критерії та методику розрахунку показників, які використовуються для оцінки ефектів креації вартості підприємства та які мають інтелектуальне походження.

Ключові слова: індивідуальний інтелектуальний капітал підприємства, капітал компетенцій, креація вартості підприємства, особистісні компетенції підприємства, ефект креації вартості підприємства, реальна вартість компетенції, інтелект-потенціальна вартість компетенції.

Собко О.Н. МОДЕРНИЗАЦИЯ МЕТОДИКИ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТОВ КРЕАЦИИ СТОИМОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ, ВЫЗВАННЫХ РАЗВИТИЕМ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА

В статье исследована теория интеллектуального капитала и доказано его влияние на креацию стоимости предприятия в условиях новой парадигмы. Определены векторы усовершенствования методики оценки эффектов креации стоимости предприятия, которые возникают на основе функционирования индивидуального интеллектуального капитала. Предложена система обобщающих и частных показателей, отражающих влияние индивидуального интеллектуального капитала на формирование эффектов креации стоимости предприятия. Обоснованы принципы построения, критерии и методика расчета показателей, используемых для оценки эффектов креации стоимости предприятия, имеющих интеллектуальное происхождение.

Ключевые слова: индивидуальный интеллектуальный капитал предприятия, капитал компетенций, креация стоимости предприятия, индивидуальные компетенции, эффект креации стоимости предприятия, реальная стоимость компетенции, интелект-потенциальная стоимость компетенции.

Sobko O.M. MODERNIZATION OF ASSESSMENT METHODS IN BUSINESS VALUE CREATION EFFECTS CAUSED BY INDIVIDUAL INTELLECTUAL CAPITAL DEVELOPMENT

The theory of intellectual capital was investigated and its influence on business value creation effects based on an individual intellectual capital was proved. The vectors of improvement of assessment methods in business value creation effects based on an individual intellectual capital were defined. The system of general and partial indicators showing the impact of an individual intellectual capital on the formation of business value creation effects was suggested. The principles of forming, criteria and calculating indicators methods used for assessment of intellectual business value creation effects were demonstrated.

Keywords: individual intellectual capital, capital competences, enterprise value creation, enterprise competencies, individual competences, effect of enterprise value creation, actual value competence, intellect-potential competence value.

Постановка проблеми. Зміни умов господарювання, спричинені переходом економіки на новий етап розвитку – еру знань та інформації, вимагають від суб'єктів господарювання покращення транспарентності та еластичності, підвищення інноваційності та інтелектомісткості сучасних виробництв. Виконання цих амбітних завдань можна конструктивно реалізувати лише на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, який в сучасних умовах господарювання перетворився на ключовий ресурс креації вартості підприємства. Поступ досліджень у цій проблематиці інтегрує два поняття – індивідуального інтелектуального капіталу та кре-

ації вартості підприємства. Зважаючи на це, стає зрозумілим доцільність виділення їх архітектури та визначення взаємозалежностей.

Ретроспективний погляд на проблематику індивідуального інтелектуального капіталу дозволяє стверджувати про її зародження із появою теорії людського капіталу в нобелістів Т. Шульца, який обґрунтував оцінку інвестицій в освіту та отриманих від них ефектів [23, с. 126–129], назвавши складову набутих людський здібностей людським капіталом [24, с. 48]; та Г. Беккера, що дослідив доцільність інвестицій у підвищення кваліфікації тих напрямків, які впливають на функціонування ефективності підприємства [25; 8].

Свого подальшого розвитку вивчення людського капіталу набуло в межах популяризатора теорії інтелектуального капіталу Т. Стюарта [29, с. 67], науковців В. Геєця, який зауважував, що «інтелектуальний капітал – збірне поняття для визначення нематеріальних цінностей, що об'єктивно підвищують ринкову вартість компанії» [6, с. 192], С. Ілляшенка [1, с. 93], Б. Леонтьєва [4, с. 196], А. Чухна [5] та багатьох інших, де людський капітал, цілком слушно, визнається найважливішим його складовим елементом.

Водночас у другій половині 90-х років ХХ ст. у дослідженнях як науковців, так і практиків, наприклад, у К.Е. Свейбі зустрічаємо поняття «індивідуальний капітал знань» чи пізніше «індивідуальні компетенції» [26, с. 163–184; 27]; у Е. Брукінг – людські активи, які охоплюють «креативність, ініціативність, здатність швидко приймати нестандартні рішення» [10, с. 12] у О. Кендюхова – персоналізований капітал [2], у К. Перехуди – людські засоби [31, с. 64–65] та ін. Таким чином, зважаючи на результативність вищевказаних досліджень, вважаємо за доцільне погодитися із думкою виокремлення і застосування у подальших наукових розвідках поняття «індивідуальний інтелектуальний капітал», що дозволить раціонально планувати і оптимізувати витрати на його формування, використання та позитивно впливатиме на креацію вартості сучасних підприємств.

Орієнтація на підтримку постійних процесів креації вартості дозволяє обмежувати негативний вплив нестабільного ринкового оточення, успішно вирішувати проблеми залучення фінансових ресурсів, підвищувати інвестиційну привабливість, а отже, і конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. Незважаючи на низку переваг, які мають суб'єкти господарювання із високою ринковою вартістю, удосконалення методичних аспектів оцінки ефектів креації вартості підприємства, в основі виникнення яких лежить індивідуальний інтелектуальний капітал, що і є предметом пропонованого дослідження, залишаються актуальними та своєчасними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах «економіки знань» у науково-практичному колі спостерігаємо активізацію досліджень як загалом у сфері управління вартістю [25; 32], так і в питаннях процесів креації вартості підприємств. Однак ці напрацювання представляють переважно загальні особливості процесів креації вартості підприємства, як, наприклад, у Дж. Мактаггарт, П. Контес і М. Манкінс [19, с. 2, 69–110]; процесів її міграції вартості у межах різноманітних моделей бізнесу у А. Яблоньські та А. Які [15; 16]. Ґрунтовні результати вивчення впливу людського капіталу на формування ринкової вартості суб'єктів господарювання вміщені у Л. Едвінсона, М. Мелоуна – на прикладі фірми Skandia [12, с. 45; 106]; у М. Братніцко, Я. Стрижини – це виділення блоків компетенцій, мотивації та інтелектуальних здібностей [22, с. 70]; у Ф. М'Ферсона – акцентовано увагу на виділенні нематеріальної сфери функціонування організації та показано вплив людського капіталу на вартість інтелектуального капіталу та її загальну вартість [18, с. 246–260]; та в М. Мак-Лрей [17, с. 35]. Проте дані дослідження не містять розробленої методики оцінки ефектів креації вартості, розглянутих кризів призму розвитку індивідуального інтелектуального капіталу підприємства.

Протягом останніх років помітними є дослідження макроекономічного характеру, наприклад, у М. Козирева низки аспектів «економіки інтелекту»

та особливостей оцінки ефектів, які виникають на ринку інтелектуального продукту, «ефекту зростаючої віддачі» [3] тощо.

Розмаїття палітри методів оцінки впливу інтелектуального капіталу на креацію вартості підприємства та визначення її ефектів пропоноване в сучасній економічній літературі, є багатограним і неоднозначним. Серед відомих підходів до методики оцінки ефектів креації вартості підприємств є простіші і складніші, дуже трудомісткі й дорогі при застосуванні. Практична більшість з них дозволяє визначати економічний ефект, базуючись на удосконаленні відомих фінансових показників WACC, DCF, FCF, CFPS, CFROI, EVA, SVA, TIS тощо. Так, наприклад Т. Дудич презентує доцільність креації вартості через удосконалення управління оборотним капіталом суб'єктів господарювання, а збільшення загальної «вартості підприємства бачить на основі нарощування часткових вартостей» [11; 12, с. 30]; Т. Юрковскі стверджує, що показник економічної доданої вартості (EVA) «сконцетрований на створенні вартості» [25, с. 378]; З. Крисяк при моделюванні вартості фірми опирається на показниках майбутніх грошових потоків (FCFF) і середньозваженої вартості капіталу (WACC) [30, с. 157–190]. Водночас інший дослідник Б. Ніта, цілком слушно, представляючи елементи процесів створення вартості підприємства, виділяє переваги та недоліки фінансових методик оцінки її креації [21, с. 107–143], виводячи їх, цілком слушно, в дискусійну площину, що підтверджує перспективність таких векторів спрямування наукових розвідок, які виступають предметом нашого дослідження.

Відтак, не применшуючи цінності вищевказаних досліджень, змушені констатувати, що вони, на жаль, не вміщують універсальної та простої у застосуванні методики оцінки ефектів креації вартості підприємства, який дозволяв би виявляти її резерви у сфері індивідуального інтелектуального капіталу.

Презентовані вище результати моніторингу методик оцінки ефектів креації вартості підприємства, чинниками інтелектуального походження дозволили виявити низку прогалин і недоопрацювань у цій сфері досліджень, що зумовлено як новизною теорії інтелектуального капіталу, так і постійною динамікою розвитку теорії вартості. Так, пропоновані дослідниками вектори удосконалення оцінки ефективності управління вартістю підприємства переважали в сферах функціонування основного чи оборотного капіталів, сила впливу яких на креацію вартості модерних суб'єктів господарювання буде знижуватися при одночасному зростанні впливу індивідуального інтелектуального капіталу. Відтак, змушені констатувати, що існуючі підходи та методики не в повній мірі відповідають сучасним вимогам та критеріям зрівноваженого розвитку підприємства.

Проведене нами дослідження довело, що на сьогодні бракує конструктивних пропозицій щодо удосконалення методики оцінки ефектів креації вартості підприємства, які виникають на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу. Акцентування та економічне обґрунтування доцільності креації вартості підприємства, розглянутої кризів призму розвитку індивідуального інтелектуального капіталу у бізнесовому секторі, є логічним саме шляхом оцінки її ефектів. Адже позитивний ефект завжди є стимулом до посилення діяльності, в даному випадку, інтелектуальної. Відтак, віддаючи належне напрацюванням усіх дослідників, зазначимо, що модернізація методики оцінки ефектів креації вартості сучасних підприємств, яка

Рис. 1. Модель індивідуального інтелектуального капіталу на підприємстві (авторська розробка)

дозволить визначати вектори розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, є своєчасною та доцільною.

Мета статті. Представлення авторського підходу до модернізації методики оцінки ефектів креації вартості підприємства, які виникають у сфері функціонування індивідуального інтелектуального капіталу, зокрема виділення принципів, критеріїв, систематизації показників, технологій їх розрахунку, а також обґрунтування доцільності застосування в практиці господарювання.

Вклад основного матеріалу. Розвиток сучасних конкурентоспроможних суб'єктів господарювання усе частіше визначається їх потенційними можливостями до налагодження постійних процесів креації вартості. Адже не секрет, що висока вартість відомих світових фірм забезпечує останнім рейтингові місця, визначені та представлені у популярних нині виданнях, наприклад, журнали Fortune, Forbs [13], Fiduciary Network [14] тощо. Зауважимо, що успішність, високий рейтинг представлених тут суб'єктів господарювання і вартість їх брендів є результатом постійної інтелектуалізації праці. Так, у 2015 р. першу десятку найбільших фірм світу у писку Global 2000 вперше в історії очолили китайські представники і низка фірма США, зокрема, Agricultural Bank of China (з ринковою вартістю 189,9 млрд. дол. США), Bank of China (199,1 млрд. дол. США), Berkshire Hathaway (354,8 млрд. дол. США), JP Morgan Chase (225,5 млрд. дол. США), Exxo Mobile

(357,1 млрд. дол. США), Petro China (334,6 млрд. дол. США), General Electric (253,5 млрд. дол. США) [3] тощо). Водночас такі модерні фірми, як Apple (вартість бренду у 2015 р. – 145,5 млрд. дол. США та зростання на 17%; у 2014 р. 98,316 млрд. дол. США та зростання на 28%), Google (у 2014 р. 93,291 млрд. дол. США, зростання на 34%), Coca-Cola (у 2014 р. 59,546 млрд. дол. США, зростання на 3%), IBM (у 2014 р. 78,808 млрд. дол. США, зростання на 4%), Microsoft (у 2014 р. 98,316 млрд. дол. США, зростання на 28%), продовжують займати панівні місця у списку найдорожчих брендів, наприклад, у Best Global Brands [20]. Наведені факти є додатковим свідченням важливості у нинішніх умовах господарювання, які, з одного боку, характеризуються глобалізацією економічних процесів, а з іншого – регіоналізацією, управлінням вартістю підприємств.

Важливим напрямом удосконалення управління вартістю нині виступають процеси креації вартості підприємства. У нашому дослідженні пропонуємо дотримуватися погляду на креацію вартості підприємства як постійних у просторі та часі інноваційно-гармонійних процесів інтелектуалізації

праці у виробничій, комерційній чи соціальній сферах його функціонування, які дозволяють мінімізувати величину «лакуни вартості».

Умови нової парадигми господарювання характеризуються посиленням впливу на креацію вартості фактору індивідуального інтелектуального капіталу, який охоплює розвинений людиною капітал знань і сформований капітал компетенцій, інтегрованих такими якісними характеристиками, як креативність, інтелігентність і комунікативність. Виходячи з цього положення, запропоновану нами модель індивідуального інтелектуального капіталу можна схематично представити на рис. 1.

Опираючись на архітектуру інтелектуального капіталу як сукупність індивідуального (капітал знань і капітал компетенцій), колективного (інноваційного, інформаційного та ринкового) та соціального (локальний і публічний) капіталів, враховуючи поняття «лакуна вартості», пропонується авторський підхід до побудови моделі оцінки ефектів креації вартості підприємства, який може бути застосованим при здійсненні їх економічної діагностики. При цьому зауважимо, що ефект креації вартості підприємства, спричинений розвитком інтелектуального капіталу, пропонуємо розглядати як кінцевий результат, отриманий внаслідок зміни величини «лакуни вартості».

Відтак, вважаємо за доцільне виділити фундаментальні положення авторського підходу до модернізації методики оцінки ефектів креації вартості

підприємства, які виникають на основі розвитку інтелектуального капіталу, зокрема:

- «лакуна вартості» (VG) виникає при порівнянні двох величин – потенційної (економічної) (VP) та ринкової (MV) вартості підприємства;
- креація вартості має місце, коли темпи росту потенційної вартості перевищують темпи росту ринкової вартості, тобто $T_{VP} > T_{MV}$;
- ефект креації вартості є позитивним, коли $VP > MV$, і, негативним – $VP < MV$;
- сумарний ефект креації вартості підприємства (E_{Σ}) визначається на основі складання модульних (проміжних) ефектів, отриманих на рівні складових елементів інтелектуального капіталу суб'єкта господарювання – індивідуального, колективного, соціального. У нашому дослідженні детально зупинимося саме на модулі індивідуального інтелектуального капіталу підприємства як найважливішому чиннику забезпечення ефектів креації вартості.

Модернізацію методики оцінки ефектів креації вартості підприємства, розглянутих крізь призму розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, пропонуємо здійснювати, дотримуючись низки принципів, перелік яких обґрунтуємо, виходячи з інноваційної моделі розвитку, що є базовою на сучасному етапі розвитку економіки, зокрема:

- науковості – гарантуватиме її базування на сучасних наукових досягненнях, що набуває надзвичайної актуальності в умовах «економіки знань», забезпечуючи швидкість прийняття управлінських рішень;
- креативності – розширить застосування творчих підходів при розробці показників, технологій їх обрахунку;
- гнучкості – забезпечить можливості швидкої адаптації до змін, які виступають важливим атрибутом сучасних наукових розвідок;
- соціальної відповідальності – дозволить утримувати високий рівень розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, який нині виступає в якості ключового чинника процесів креації вартості підприємств.

У свою чергу, підприємницький конструктивізм цілком логічно вимагає базування методики оцінки ефектів креації вартості підприємства, які виникають на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу на двох основних критеріях:

- максимізації величини ефекту, що виступає в якості обґрунтування її економічної ефективності;
- максимізації корисностей для працівників, що є відповіддю на вимоги соціальної доцільності та необхідності забезпечення високого рівня їх професійної спроможності.

Отже, сумарний ефект креації вартості підприємства, отриманий на основі розвитку інтелектуального капіталу пропонуємо розраховувати за формулою:

$$E_{\Sigma} = E_{KKP} + E_{CDR} \Rightarrow \max, \quad (1)$$

При цьому відмітимо, що ефект креації вартості буде максимальним при умові, коли не лише потенційна вартість перевищуватиме ринкову ($VP > MV$), а й тоді, як темпи росту першої перевищують темпи росту другої ($T_{VP} > T_{MV}$).

Для визначення ефекту креації вартості підприємства, отриманого на основі розвитку інтелектуального капіталу, запропонована авторська методика, яка носить універсальний характер, а межі її практичного застосування не обмежуються питаннями власності, форми, розміру суб'єкта господарювання тощо.

Авторський погляд на методику оцінки ефектів креації вартості, отриманих у межах розвитку інди-

відуального інтелектуального капіталу, передбачає застосування показника вартості капіталу особистісних компетенцій. Запропонований нами синтетичний показник вартості капіталу особистісних компетенцій підприємства дозволяє обчислювати зміну величини «лакуни вартості», показник якої дуже вдало відображає розмір ефекту креації вартості, спричиненого розвитком інтелектуального капіталу.

Для числового вираження і обрахунку показника вартості капіталу компетенцій підприємства пропонуємо скористатися формулою:

$$V_{KK\Sigma} = V_{KKI} + V_{KKK} + V_{KKC} \quad (2)$$

де $V_{KK\Sigma}$ – вартість капіталу компетенцій підприємства;

V_{KKI} – вартість капіталу компетенцій особистісних на підприємстві;

V_{KKK} – вартість капіталу компетенцій колективних на підприємстві;

V_{KKC} – вартість капіталу компетенцій соціальних на підприємстві.

Таким чином, показник «вартість капіталу особистісних компетенцій» є якісним та кількісним вираженням розвитку індивідуального інтелектуального капіталу. Крім цього, застосування розробленого нами показника «вартість капіталу особистісних компетенцій» на практиці дозволяє не лише фіксувати стан індивідуального інтелектуального капіталу, але й може розглядатися в якості стимулюючого його розвиток чинника.

Опираючись на вищеведене, вважаємо, що ефект креації вартості підприємства, який виникає в результаті функціонування і розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, цілком логічно можна розглядати як функцію від капіталу особистісних компетенцій, що відображається формулою:

$$E_{KKI} = f(KKI) \Rightarrow \max, \quad (3)$$

Згідно наших припущень, розвиток капіталу особистісних компетенцій та підвищення ефективності його використання дозволяє зменшувати величину «лакуни вартості», створюючи на цій основі появу резервів для забезпечення зростання ефекту креації вартості підприємства.

Базуючись на цих постулатах, нами запропонована методика оцінки ефекту креації вартості підприємства, створеного індивідуальним інтелектуальним капіталом, яка містить чотири етапи розрахунку наступних показників:

- 1) визначаємо вартість однієї компетенції особи:

$$3 / \Pi_{IK} = \frac{W_{3/n} + B}{N_{K_{\Sigma}}}, \quad (4)$$

де $3 / \Pi_{IK}$ – вартість особистісної компетенції, грн.;

$W_{3/n}$ – заробітна плата, грн.;

B – винагороди, грн.;

$N_{K_{\Sigma}}$ – кількість використаних компетенцій особою, од.

- 2) визначаємо реальну вартість компетенцій особи:

$$W_{KKI_{pi}} = 3 / \Pi_{IK} \times N_{K_{\Sigma}}, \quad (5)$$

де $W_{KKI_{pi}}$ – реальна вартість компетенцій особи, грн.;

$3 / \Pi_{IK}$ – вартість особистісної компетенції, грн.;

$N_{K_{\Sigma}}$ – кількість використаних компетенцій особою, од.

- 3) визначаємо інтелект-потенційну вартість компетенцій особи:

$$W_{KKI_{-ni}} = 3 / \Pi_{IK} \times N_{K_{\Sigma}}, \quad (6)$$

де $W_{KKI_{-ni}}$ – інтелект-потенційна вартість компетенцій особи, грн.;

$3 / \Pi_{IK}$ – вартість особистісної компетенції, грн.;

N_{KB} – загальна кількість компетенцій особи, од.;

4) визначаємо величину «лакуни вартості», сформовану рівнем розвитку індивідуального інтелектуального капіталу:

$$\Delta VG_{KKPi} = W_{I-Pi} - W_{KKPi} = \Delta VG_1, \quad (7)$$

де W_{KKPi} – інтелект-потенційна вартість компетенцій особи, грн.;

W_{KKPi} – реальна вартість компетенцій особи, грн.

Розрахована таким чином величина «лакуни вартості» є проміжним ефектом креації вартості підприємства, отриманим у сфері розвитку індивідуального інтелектуального капіталу. Усі розрахунки відбуваються в межах функціонування і розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, який у запропонованій нами моделі виступає складовим елементом інтелектуального капіталу підприємства.

Крім вищенаведених узагальнюючих показників методики оцінки ефектів креації вартості підприємства на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, вважаємо за доцільне наголосити на можливості використання поряд також низки часткових показників, зокрема:

• «ефекту професійного важеля», запропонованого К.-Е. Свейбі [29]:

$$P_{проф} = \frac{\Pi}{Q_p} \times \frac{Q_p}{Ч} \times \frac{Ч}{Ч_{проф}} \quad (8)$$

де $P_{проф}$ – прибуток на професіонала, гр. од. / особу.;

Π – прибуток, гр. од.;

Q_p – обсяг реалізованої продукції, гр. од.;

$Ч$ – кількість працівників, осіб;

$Ч_{проф}$ – кількість професіоналів, осіб;

• індексу компетентності, наведеного у «Моніторі ...» К.-Е. Свейбі [28];

• коефіцієнта плинності компетенцій на підприємстві тощо.

Принадібно зауважимо, що доцільно передбачити поповнення переліку часткових показників, враховуючи новизну даного напрямку дослідження.

Зростання впливу індивідуального інтелектуального капіталу на креацію вартості сучасних підприємств можна вважати характерною ознакою забезпечення стабільного економічного зростання на основі налагодження для персоналу постійних процесів самоосвіти, самоудосконалення та навчання протягом усього життя.

У запропонованому авторському підході до побудови методики оцінки ефектів креації вартості підприємства, які виникають на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, акцентуємо увагу доцільності виділення капіталу особистісних компетенцій, який покладено в основу визначення зміни величини «лакуни вартості». Такий підхід, у свою чергу, дозволяє забезпечувати досягнення високих значень показника ефекту креації вартості підприємства шляхом формування потенціалу до розвитку індивідуального інтелектуального капіталу.

Висновки. Найкращим варіантом економічного обґрунтування доцільності забезпечення постійних процесів креації вартості підприємства на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу виступає показник ефекту.

Аналіз розвитку теоретико-методичних аспектів розвитку теорії креації вартості підприємства засвідчив її перебування на етапі становлення, що пояснює відсутність єдиних, комплексних та систематизованих методичних підходів до оцінки ефектів креації вартості, розглянутих крізь призму розвитку індивідуального інтелектуального капіталу. Посилення

впливу індивідуального інтелектуального капіталу на темпи та ефекти креації вартості підприємств вимагають новелізації підходів у методологічній площині їх оцінки. Вплив рівня розвитку індивідуального інтелектуального капіталу на величину ефекту креації вартості сучасних підприємств нині не викликає сумнівів. Однак, на жаль, в силу новизни як теорії інтелектуального капіталу, так і креації вартості змушені констатувати, що ця тематика є недостатньо дослідженою саме у сфері оцінки ефектів.

Розроблена нами методика оцінки ефектів креації вартості підприємства, які виникають на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, носить універсальний характер, що значно розширює межі її використання суб'єктами різних форм власності, розмірів, об'єднань тощо. В основі побудови рекомендовано дотримання принципів науковості, креативності, гнучкості та соціальної відповідальності, що цілком відповідає вимогам часу.

Запропонована методика оцінки ефектів креації вартості, отриманих у межах розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, побудована на застосуванні синтетичного показника вартості капіталу особистісних компетенцій, який дозволяє обчислювати зміну величини «лакуни вартості», показник якої дуже вдало відображає розмір ефекту креації вартості, отриманого на цій основі. Показник вартості капіталу особистісних компетенцій є якісним і кількісним вираженням розвитку індивідуального інтелектуального капіталу. Розвиток капіталу особистісних компетенцій та підвищення ефективності його використання дозволяє зменшувати величину «лакуни вартості», створюючи на цій основі появу резервів для забезпечення зростання ефекту креації вартості підприємства. Вдалою перевагою запропонованої методики є виділення вимірників реальної та інтелект-потенційної вартості компетенції.

Аргументуючи успішність методики оцінки ефектів креації вартості підприємства на основі розвитку індивідуального інтелектуального капіталу, зауважимо на важливості формування прогресивного, відкритого та інноваційно-налаштованого менеджерського корпусу, спроможного запровадити його в життя. Пропоноване нами дослідження відкриває горизонти для напрацювання конструктивного оціночного інструментарію, технологій та показників, їх систематизації та врахування розмаїтості вимірників у подальших наукових розвідках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ілляшенко С. М. Актуальні проблеми управління інтелектуальним капіталом підприємства / С.М. Ілляшенко // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 2. – Розд. 2. – С. 91–101.
2. Кендюхов О.В. Ефективне управління інтелектуальним капіталом: [монографія] / О.В. Кендюхов. – Д.: НАН України; Інститут економіки промисловості; ДОНУЕП, 2008. – 363 с.
3. Козырев А.Н. Экономика интеллектуального капитала / А.Н. Козырев // Научные доклады. – СПб.: НИИ менеджмента СПбГУ, 2006. – № 7(Р) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gsom.spbu.ru/files/upload/niim/publishing/papers/Kozyrev.pdf>.
4. Леонтьев Б.Б. Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе: оценка, ориентиры, моделирование, защита прав / Б.Б. Леонтьев. – М.: Издательский центр «Акционер», 2002. – 196 с.
5. Чухно А.А. Интеллектуальный капитал: сущность, формы і закономірності розвитку / А.А. Чухно. // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 48–55.
6. Україна у вимірі економіки знань / За ред. акад. НАН України В.М. Геєця; Інститут економіки та прогнозування НАН України]. – К.: «Основа», 2006. – 588 с.

7. Becker G. S. Investment in Human Capital: a Theoretical Analysis / Garry S. Becker // *Journal of Political Economy*. – 1962. – P. 9–49.
8. Becker G. S. Human Capital: a Theoretical and Empirical Analysis With Special Reference to Education / Gary S. Becker; [Third Edition]. – London, Chicago: The University of Chicago Press, 1993. – 390 p.– (Winner of the Nobel Prize in Economics).
9. Brooking A. Intellectual Capital. Core Asset for the Third Millennium Enterprise / Annie Brooking. – London: International Thomson Business Press, 1997. – 204 [7] p.
10. Dudycz T. Finansowe narzędzia zarządzanie wartością przedsiębiorstwa / Tadeusz Dudycz; [monografie]. – Wydanie 2. – Wrocław: Wydawnictwo AE, 2002. – 317 s. – (Seria: Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu).
11. Dudycz T. Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa / Tadeusz Dudycz. – Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2005. – 273 s.
12. Edvinsson L. Kapitał intelektualny. Poznaj prawdziwą wartość swego przedsiębiorstwa odnajdując jego ukryte korzenie / Leif Edvinsson, Michael Malone; [Przekład Monika Marcinkowska] – Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, – 2001. – 150 s. – (Seria Przedsiębiorczość).
13. Global 2000 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.forbes.pl/tagi/1736/global-2000/1>.
14. Hurley P. M. Creating, Measuring and Unlocking Enterprise Value in a Wealth Manager / Mark P. Hurley, Benjamin J. Robins, Yvonne N. Kanner, Steven E. Cortez, Shehzad Sippy, Jonatan Yu. – Fiduciary Network, LLC, 2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.fiduciarynetwork.com/site/wp-content/uploads/2014/04/FN_Creating_Measuring.pdf.
15. Jabłoński A. Cykl życia wartości przedsiębiorstw wobec kondycji modelu biznesu / Adam Jabłoński, Marek Jabłoński. // *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*. – 2013. – № 4. – S. 57–63.
16. Jaki A. Wycena i kształtowanie wartości przedsiębiorstwa / Andrzej Jaki. – Wydanie IV poszerzone. – Kraków: Oficyna a Wolters Kluwer business, 2008. – 199 s.
17. McElroy M. W. Social innovation capital / Mark W. McElroy // *Journal of Intellectual Capital*. – 2002. – Vol. 30. – № 1. – P. 30–39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm/journals.htm?issn=1469-1930&volume=3&issue=1&articleid=883948&show=pdf>.
18. M'Pherson Ph. Accounting, empirical management and intellectual capital / Philip M'Pherson, Stephen Pike // *Journal of Intellectual Capital*. – 2001. – Vol. 2. – № 3. – P. 246–260.
19. McTaggart J. The Value Imperative: Managing for Superior Shareholder Returns / James M. McTaggart, Peter W. Kontes, Michael C. Mankins. – New-York: The Free Press, 1994. – 367 p.
20. Najdrozsze marki świata [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forbes.pl/najdrozsze-marki-swiata-top-10-najcenniejszych-marek-swiata,galeria,155662,1,1.html>.
21. Nita B. Metody wyceny i kształtowania wartości przedsiębiorstwa / Bartłomiej Nita. – Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2007. – 241[1] s.
22. Przedsiębiorczość i kapitał intelektualny / [Praca zbiorowa pod red. Mariusza Bratnickiego, Janusza Stryżyny; współ. aut. Kamiły Butrym, et. al.]. – Katowice: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, 2001. – 205 s. – (Seria: Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Karola Adameckiego w Katowicach).
23. Schultz T. W. Investment in Human Capital: The Role of Education and of Research / Theodore William Schultz. – New-York, London: The Free Press, 1971. – 272 p.
24. Schultz T. W. Investing in People. The Economics of population Quality / Theodore William Shultz. – Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 1980. – 173 p.
25. Strategia Lizbońska a zarządzanie wartością / [Andrzej Drwiłło, Małgorzata Wróblewska, Dorota Czykier-Wierzba i in.]; red. Leszek Pawłowicz. – Warszawa: CeDeWu, 2006. – 529 [1]s.
26. Sveiby K. E. The New Organizational Wealth / Karl-Erik Sveiby. – San Francisco, 1997. – 220 [8] p. – (Managing & Measuring Knowledge-Based Assets).
27. Sveiby K.-E. Methods for Measuring Intangibles Assets / Karl –Erik Sveiby [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>.
28. Sveiby K. E. The Balanced Score (BSC) and the Intangible Assets Monitor – a Comparison / Karl-Erik Sveiby [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sveiby.com/articles/BSCandIAM.html>.
29. Steward T.A. Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations / Tomas A. Steward. – New-York: Doudleday&Currency, 1997. – 278 [2] p.
30. Współczesne źródła wartości przedsiębiorstwa/ [A. Herman, W. Szymański, G.Wójtowicz oraz inni] ; red. Barbary Dobięgały-Korony i Andrzeja Hermana. – Warszawa: Difin, 2006. – 499 [6] s.
31. Zarządzanie wiedzą w przedsiębiorstwie [red. nauk. Kazimierz Perechuda]. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005. – 230 s.
32. Zarządzanie wartością przedsiębiorstw: finanse – strategie – kompetencje/[praca zbiorowa]; pod red. nauk. Marka Jabłońskiego. – Dąbrowa Górnicza: Wyższa Szkoła Biznesu, 2011. – 481 s.